

UOT 821.512.161

Sonaxanım Hadiyeva,
AMEA Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu
Bakı ş., İstiqlaliyyət küç.26.
e-mail: sonaxeyal@mail.ru

VİLAYƏT AYTAN

Açar sözlər: *klassik ədəbiyyat, İqdir, şair, əsər, antologiya.*

Türkiyə ədəbiyyatı ilə tanışlığım 2000-ci ildə XVI əsr şairi və təbib-yazarı Məhəmməd Nidainin Əlyazmalar İnstitutunda mühafizə olunan “Mənafeün-nas” əsəri ilə bağlı dissertasiya mövzusu götürdüyüm zamandan başlayıb. Nidainin bu əsərini ərəb əlifbasından çevirib nəşrə hazırladım. Arada XVII əsr yazarı Dərviş Osman Sinəçək “Gülşəni-ürfan” əsərinə rastladım, əlyazma yarımçıq olsa da, diqqətimi çəkdi, onu da transfoneliterasiya etdim. Nidainin institutumuzda saxlanılan “Kitabi-tibbi-mənzum” əsərini də tranfoneliterasiya edib nəşrə hazırladım. Daha sonra əski çap kitabları içərisində Nəcib Asimin “Milli əruzumuz” adlı kiçik bir kitabını əldə etdim və transfoneliterasiya etdim. “Cənubi Azərbaycan yazarları” silsiləsindən müasir poeziya ilə bağlı nəşrə hazırladığım səkkiz kitabdan altısı çap olunmuşdu. Düşündüm ki, “Türkiyə yazarları” silsiləsindən orta əsr yazarları ilə yanaşı çağdaş şairlərin də kitablarını çap etdirmək yaxşı olardı. 2020-ci ildə feyzbuka qoşuldum ki, bu da mənə müasir Türkiyə yazarlarının əsərləri ilə tanış olmaq imkanı yaratdı. Dostluğumda olan şairlərdən Vilayət Aytanın və Rahim Çətinqayanın şeir toplularını nəşrə hazırlamağı plan işimə daxil etdim.

Vilayət Aytan 1969-cu ildə Türkiyənin İqdir vilayətində doğulmuşdur, 1974-cü ildə Almaniyanın Nürnbərg şəhərinə köçmüşlər. Türkiyə vətəndaşdır, Oğuzun Bayat boyundandır. 13 il Almaniyada litseydə oxumuşdur. Evlidir, 6 uşaq atasıdır. Müxtəlif işlərdə çalışmışdır. Dediynə görə, əsas vaxtını şeir yazmağa həsr edir.

Vilayət Aytan ədəbiyyatı ilkin olaraq atasından öyrənmişdir. Atasını Kaşəm Aytan hələ gənlik illərindən ədəbiyyat həvəskarı olmuş, Anadolunun, həm də Azərbaycanın aşığı şeirini, dastanlarımızı sevmiş, əzbərləmiş, məclislərdə oxumuşdur. Vilayət belə bir ailədə böyümüş, şeirə, sənətə uşaqlıqdan vurğun olmuş, həmçinin evlərindəki kitabları da həvəslə oxumuş, Şah Xətəinin, Pir Sultan Abdalın, Qul Himmətin şeirləri ilə tanış olmuş, özünün dediynə görə, Türkiyəli Aşiq Mahzuni Şərifdən bəhrələnmişdir. Beləliklə, onu duyğulandıran poeziya həyatının bir hissəsinə çevrilmişdir.

Vilayət 16 yaşında ilk şeirlərini yazmağa başlamış, özünün dediyi kimi, əvvəlcə ustadları təqlid etmiş, sonra püxtələşmişdir. “Hər şairin kəndisinə xas bir şeir tərz olmalıdır” deyən Vilayət 30 yaşından sonra şair dostlarının ona “Sənin şeirini min şeirin içindən seçə bilirəm” deməsinə əsasən, özünə xas üslubu olduğunu bildirir. Elə mənim diqqətimi çəkən də onu hamıdan fərqləndirən üslubu oldu. Vilayət Aytan olduğu ədəbi mühitdə bir sıra şairlərin yetişməsində də böyük rol oynamışdır.

Vilayət Aytanın şeirləri Musə Aydının “Gülzari-Əhli-beyt”, Cəmil Çiftçinin “Xalq ədəbiyyatında Kərbəla ağıtları” adlı almanaxlarda, təqvim yayınlardan Aydın Altayın “Dirəniş və Diriliş”, “Ələvi Bəktəşi” antolojiələrində çap olunmuşdur.

Şeirlərinə Aşiq Məftuni və Seyyid Taleh Boradigahi musiqi bəstələmişdir. Cəm Zorəlin həvəskar bəstələri də vardır. Vilayət Aytanın mərsiyələri məhərrəmlikdə əza məclislərində oxunur. O, 2004-cü ildə Həc ziyarətində, 2009-cu ildə Məşhəd və Qum ziyarətində,

2015- ci ildə ərəbəində Kərbəla ziyarətində olmuşdur.

Mən Vilayət Aytanın şeirlərini bir ilə yaxındır ki, izləyirəm. Onun yaradıcılığı heca vəznindədir. Qələmə aldığı şeirlərin əsas mövzunu Allaha və Əhli-beytə məhəbbət təşkil edir. Lakin vətən həsrəti, yurd tıəssübkeşliyi də onu heç vaxt tərək etməmişdir. Həmişə məmləkəti İqdıra qayıtmaq arzusunda olmuşdur. Azərbaycanı da özünə doğma, əziz bilmişdir. Azərbaycanla bağlı şeirlərində onun bu sevgisi, hüsn-rəğbəti poetik obrazlarla əks olunmuşdur:

Mədəniyyət yurdu, sevda beşiyi,
Mənim səndə gözüüm var, Azərbaycan.
Sən məşuqsan, mən də sənəin aşiqin,
Sənsən bu könlümə yar, Azərbaycan.

Vilayətin Allaha müraciətlə yazdığı şeirlərində onun necə saf bir əqidədə olduğunun, imanlı, dindar bir insan kimi təmiz həyat yaşadığının şahidi oluruq. Vilayət Allahdan vəzifə istəmir, dünya malı istəmir, ümumiyyətlə, bu dünyanı istəmir, onun istədiyi mənəviyyətdir, Əhli-beyt sevgisidir, Allahın hidayətində, Peyğəmbərin (s) yolunda, Əlinin (ə) vilayətində sabitqədəm olmaqdır:

Könlümüzü kindən qoru, ya Rəbbim,
Məhəbbətdən ayrı düşürmə bizi.
Asan eylə bizə zoru, ya Rəbbim,
Hidayətdən ayrı düşürmə bizi.

„Qovgaya dəvət etmə, mən eşqin səfiriyəm“, „Döyüş-qovganın deyil, mən eşqin şairiyəm” deyən Vilayətin eşqi dünyəvi eşq deyil. Bu eşq Allaha, onun rəsuluna, Əhli-beytə (ə.m.) olan eşqdır. „Bu gün“, „Rəhmət olan Mühəmməd“, „Ya Mühəmməd“ və s. şeirlərində Həzrəti-Mühəmmədi (s) vəsf edən, ona olan pak sevgisini, islami dəyərlərə olan inamını, qəlbindəki ixlasını, imanını, təqvasını poetik boyalarla oxuculara çatdıran şair bizi bu eşqə inandırır:

Ərşü Kürsidən əvvəl var idi sənəin nurun,
On səkkiz min aləmə rəhmət olan Mühəmməd.

Peyğəmbəri (s) əziz qızı, iki dünya xanımı Fatimeyi-Zəhranın vəsfi də xanıma layiq ifadələrlə, zərif boyalarla oxuculara çatdırılmışdır:

Mənəm Mühəmmədin nazlı sonası,
Çiyində yüksəlir Ərşin binası.
Həsən, Hüseyin, Zeynəb, Gülsüm anası,
Mürtəzanın yarı, Fatiməyəm mən.

Vilayət Aytanın Həzrəti-Əliyə (ə) daha çox şeir həsr etməsi, onun Əli şairi olmasını, Əli eşqi ilə yaşamasını, Əli adı ilə nəfəs almasını göstərir. “Əlidir”, “Əlisiz olmaz”, “Şahimərdan vuruldu”, “Dedi: Ya Əli”, “Edən Əlidir”, “Dəyişməm, Əli”, “Qüdrəti-Əli”, “Əliyəşiq”,

“Ya Əli, mədəd” və s. şeirlərində Əli eşqini mənalı, obrazlı, poetik ifadələrlə oxuculara çatdıran şair üçün Əlisiz dünya heç nədir. Sanki hər bir varlıq Əliyə aşiq, hər bir varlıq Əli deyir:

Loğman Həkim bilir dərd ilə dəva,
Qurana sor, öyrən əhd ilə vəfa.
Arifin gözündə Mərvəylə Səfa,
Kəbə ilə Zəməm Əliyə aşiq.

Ürəyində on iki imam (ə.m.) sevgisi yaşadan, Kərbəla faciəsinin qəhrəmanlarını vəsf edən, qələmini Əhli-beytə (ə.m.) məhəbbət, hüsn-rəğbət ruhunda kökləyən Vilayət Aytan sözün əsl mənasında Hüseyndir. Hüseyne (ə) müraciətlə yazdığı və Hüseyin rəşadətini, Hüseyin əqidəsini, Hüseyin böyüklüyünü əsk etdirdiyi “Ya Hüseyin”, “Ağlaram, Hüseyin”, “Səslərəm “Ya Hüseyin”, “Ey vay Hüseyin”, “Kərbəla istər könlüm” və s. şeirlərində Vilayətin Hüseyin əqidəsi öz dolğun ifadəsini tapmışdır.

Aşıqlərə nə Mərvə, nə də Səfa ver, Allah,
Nə Kəbə, nə Ərəfat, nə də Mina ver, Allah.
O uca dərğahından bir arzumuz var bizim:
Hüseyin aşıqlərinə Kərbübəla ver, Allah.

Kərbəla qəhrəmanı Zeynəbi-kübraya, eləcə də Əbəlfəzl Abbasa, balaca Rüqəyyəyə, Əli Əsqərə həsr olunmuş şeirlərdə də Kərbəla hadisəsinin dəhşətli məqamlarını və həm də Zeynəbin (ə) diliylə desək, “gözəlliklərini” qələmə alan şairin Hüseyin əqidəsini aşiq-aşkar görürük. Zeynəbi-kübranın mövluduna həsr olunmuş şeirdə, eləcə də “Cənnətimiz Zeynəbdir” adlı şeirdə müəllifin Kərbəla qəhrəmanına olan sevgisi poetik boyalarla əks olunmuşdur:

Sözümüzdə irfan, mərifət çoxdur,
Dünyanın malına könlümüz toxdur.
Zahid cənnətinə meylimiz yoxdur,
Bizim əsil cənnətimiz Zeynəbdir.

Vilayət Aytan uşaqlıqdan, ağıl kəsəndən, Allahın, dinin varlığını duyandan Əli vilayətində olmuşdur. Kaşəm kişi oğlunun adını bica yerə Vilayət qoymamışdır. Bəlkə də Vilayət doğulanda onun adı Kaşəm kişiylə ilham olunmuşdur.

Əli yolunda sabitqədəm olan, qəlbində Əhli-beyt (ə.m.) sevgisini hər bir çətinlikdə hər bir eybəcərlikdən qorumağı bacaran Vilayət bir gün zamanın sahibinin gələcəyinə, Mehdi-nin (ə.f.) zühur edəcəyinə sidqi-ürəklə inanır, gecə-gündüz onu çağırır və bu inam, bu istək misralanıb şeirlərə çevrilir. Şair yazır:

Yaradana şükrümüzsən, ya Mehdi,
Vilayətdə fikrimizsən, ya Mehdi.
Gecə-gündüz zikrimizsən, ya Mehdi,
Zikri şəfa, harda qaldın, gəl artıq.

Vilayət Aytanın Qarabağla bağlı şeirləri də diqqəti çəkir. Şairin II Qarabağ müharibəsinə həsr olunmuş şeirlərində Azərbaycan əsgərinin rəşadətinin, şücaətinin tərənnümünü görürük. “Qurban olaram” adlı qoşmasında yazır:

Otuz ildir sürər bu işğal hali,
Təcəlli eylədi Haqqın cəlali.
Zülm zəncirini Hüseyn misali
Qıran əsgərimə qurban olaram.

Bütün dünya bilir, bu savaşı niyə
Azadlıq ölkəmə olsun hədiyyə.
Düşmən səflərini “ya Əli” deyə
Yaran əsgərimə qurban olaram.

Zalımlar məzluma verəndə əzab,
Dünya gördü necə verilir cəvab.
Bu gün Qarabağda düşməndən hesab
Soran əsgərimə qurban olaram.

Vilayət Aytanın şeirləri almanaxlarda çap olunsada, nə Almaniyada da, nə də Türkiyədə ayrıca kitabı çap olunmamışdır. Bəlkə bu da taleyin hökmüdür, Allahın yazısıdır. Əslən İq-dırdan olan, Almaniyada yaşayıb-yaradan bir Əhli-beyt şairinin ilk kitabı məhz Azərbaycanda çap olunmalıymış. Şair qardaşımızı səmimi qəlbədən təbrik edir, ona uzun ömür, cansağlığı, yeni yaradıcılıq uğurları arzulayır və ondan daha samballı kitablara gözləyirik.

Ədəbiyyat:

- 1.Dərviş Osman Sinəçək. Gülşəni-ürfan. Bakı-“EcoPrint”- 2016.
- 2.Məhəmməd Nidai. Mənafeün-nas. Bakı-“EcoPrint”-2017.
- 3.Məhəmməd Nidai. Kitabı-tibbi-mənzum. Bakı-“EcoPrint”-2019.
- 4.Nəcib Asim. Milli əruzumuz. Türkiyə. Babi-Ali cədəsi, h. 1329.

İnternet resursları:

5.kevser.com.tr

6.edebiyatdefteri.com

7.<https://old.caferilik.som>

Сонаханым Хадыева

ВИЛАЯТ АЙТАН

Резюме

Вилаят Айтан, гражданин Турции, живет в Нюрнберге, Германия. Родился в Игдыре, родом из Азербайджана. Он изучил классическую литературу у своего отца и начал писать стихи в возрасте 16 лет. Его стихи опубликованы в ряде антологий, на его слова написаны песни. Хотя темы разнообразны, хвала Ахль аль-Байт более заметны в его произведениях. Мы подготовили к изданию сборник стихов поэта.

Ключевые слова: *классическая литература, Игдыр, поэт, произведение, антология.*

Sonakhanım Khadiyeva

VILAYAT AYTAN

Summary

Vilayat Aytan, a Turkish citizen, lives in Nurenberg, Germany. He was born in Iğdir, he is originally from Azerbaijan. He learned classical literature from his father and started writing poetry at the age of 16. His poems have been published in a number of anthologies, songs have been composed to his words. Although the themes of his works are varied, the hymns of the Ahl al-Bayt are more prominent among them. We have prepared a collection of the poet's poems for publication.

Key words: *classical literature, Iğdir, poet, work, anthology.*

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 08.05.2021

Çapa qəbul olunma tarixi: 23.05.2021

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Lamiyə Sabir qızı Rəhimova tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur.